



บทที่ ๕

บทสรุปและเสนอแนะ

หมู่บ้านหนองแห้ง หมู่บ้านพิศนาคีว้อย่าง ระเบียบอำเภอของจังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งได้พัฒนาขึ้นมาจากหมู่บ้านที่ชาวแคว้นและล้าหลังในอดีต มาเป็นหมู่บ้านที่เจริญขึ้น เพราะความกระตือรือร้นต่อการพัฒนาของผู้นำและชาวบ้าน ในหมู่บ้านมีการตั้งบ้านเรือน แบ่งเป็น ๕ เขตการปกครอง โดยมีผู้นำแต่ละเขตคอยดูแลความสงบเรียบร้อย ภายในเขตของตน บัดนี้หมู่บ้านนี้ได้มีการเปลี่ยนแปลงจากเดิมที่ได้รับการบอกเล่าเป็นหมู่บ้าน นักเลงมาเป็นหมู่บ้านที่สงบสุขในปัจจุบัน

หมู่บ้านนี้ประกอบด้วย ครอบครัวเดี่ยวเป็นส่วนมาก มีครอบครัวขยายอยู่บ้าง โดยมีครอบครัวทั้งสิ้น ๒๙ ครอบครัว ลักษณะโดยทั่วไปของครอบครัวในหมู่บ้านมีส่วนสนับสนุนให้เกิดระเบียบที่ดี ในครอบครัวเริ่มจากหนุ่มสาวมีโอกาสเลือกคู่โดยอิสระ ทำให้การแต่งงานเริ่มต้นด้วยความรักและความเข้าใจ และเมื่อมีการคู่ชอกไม่เรียบร้อย กันจนเกินกำลังของฝ่ายชาย นอกจากนั้น แบบของการแต่งงานที่เป็นแบบชั่วคราวเมียเดียว การมีอิสระในการเลือกที่อยู่อาศัย หลังการแต่งงานตลอดจนการสืบทอดที่เต็มไปด้วย การประนีประนอมเหล่านี้ ทำให้ชีวิตครอบครัวของชาวบ้านค่อนข้างสงบสุข และชาวบ้านส่วนใหญ่ก็มีชีวิตความเป็นอยู่ที่คล้ายคลึงกัน

กลไกการควบคุมทางสังคมที่นำมาใช้หาก ได้แก่กลไกทางวัฒนธรรมและกลไก การแลกเปลี่ยนโดยมีการใช้บรรทัดฐานที่เป็น วิถีประเพณีและจารีต มากกว่ากฎหมาย นั่นคือการใช้การควบคุม แบบไม่เป็นทางการมากกว่าแบบเป็นทางการ การลงโทษเด็ก นั้นมักจะนิยมใช้การบ่น ว่ากล่าวตักเตือน และดูค่า การเขียนตีไม่นิยมทำมากนัก นอกจากใช้กับเด็กที่กล่าวถึงบน การลงโทษลูกที่โตขึ้นจะเบาลงเรื่อย ๆ จนลูกโตและแต่งงาน แล้วพ่อแม่จะเกรงใจมากขึ้น

พ่อแม่ลงโทษลูกแรงกว่าแม่ แต่จะยุ่งกับลูกน้อยกว่าแม่และแม่เป็นผู้ใกล้ชิดลูก มากกว่าพ่อ

ในครอบครัวขยายที่มี ปู่ ย่า ตา ยาย ผู้พี่ชาย จะช่วยดูแลหลานโดยเนาะจะ ย่าและยาย จะช่วยแนะนำการเลี้ยงดูแก่แม่ของเด็ก ผู้หญิงในหมู่บ้านมักจะเลี้ยงดูลูก เอง และไม่ได้ออกไปทำงานนอกบ้าน จะทำงานในบ้านโดยดูแลเรื่อง กับข้าว ซักผ้า ถูบ้าน ส่วนผู้ชายจะออกไปทำนา ทำสวน และรับจ้างนอกบ้าน เพื่อหาเงิน มาเลี้ยงครอบครัว

ปกติเมื่อก่อนมีการชกแย่งกันในครอบครัว เกิดมักจะใช้วิธีการประนีประนอมกัน โดยการทำเฉยและไม่เอาเรื่อง ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งมักจะอดกลั้นเพื่อความสงบสุขของ ครอบครัว นั่นคือการแลกเปลี่ยนความพอใจซึ่งกันและกัน นอกจากนี้ยังมีการแลกเปลี่ยน โดยฝ่ายชายทำงานช่วยครอบครัวของฝ่ายหญิงแทนการเสียเงินสอก ซึ่งในหมู่บ้านนั้นนิยมทำ และมีการเสียเงินสอกเป็นข้าวของเงินทองน้อยรายมาก

มีบางคนที่มีโอกาสได้ไปทำงานในตัวเมือง หรือเด็กที่เข้าไปเรียนหนังสือ ในระดับสูง ในตัวเมืองมักจะมีทัศนคติแปลกไปจากคนอื่นโดยมีความทันสมัยและรู้ เรื่องความเป็นไปในตัวเมืองมากกว่าเพื่อนบ้านและพ่อแม่มักจะเฝ้าตามเรื่องที่ไม่รู้ ทำให้คนนั้น ๆ เกิดความภูมิใจและมีบางกรณีที่มีผู้หญิงเข้าไปทำงานในตัวเมืองจะทำให้พ่อแม่ ควบคุมได้ยากขึ้น เพราะไปไกลลา

นอกจากนี้จากการศึกษาพบว่า มีความเชื่อและพิธีกรรมเกี่ยวกับผี ปู่ ย่า ตลอดจน จนบทหาของผีปู่ ย่า ยังมีอยู่ ในการควบคุมความประพฤติของผู้หญิงในระหว่างการเกี่ยว พาราสี ซึ่งมีความคล้ายคลึงกับการค้นพบของ Jack M. Potter ที่ได้ทำการศึกษา หมู่บ้านแห่งหนึ่งทางภาคเหนือของไทยเมื่อปี พ.ศ. ๒๕๑๘-๒๕๑๘

แต่อย่างไรก็ตาม ถึงแม้ความเชื่อในเรื่องเหล่านี้จะยังคงมีอยู่ในหมู่บ้านหนอง แห้ง แต่ในปัจจุบันนี้ความเชื่อเหล่านี้เป็นเพียงความเชื่อที่สืบทอดมาจากพ่อแม่และปู่ ย่า ตา ยาย การที่ผู้หญิงมีโอกาสออกสู่โลกภายนอกมากขึ้น ทำให้ความเคร่งครัด ในเรื่อง เหล่านี้ลดลง การหยประดูกเนื้อต้องตัวกันไม่ทำให้คนรู้สึกกลัว "ผีผี" ที่ต้องทำพิธี "เสียผี" อย่างเคร่งครัด เช่นในสมัยก่อน

นอกจากนั้น Potter ยังแสดงให้เห็นว่า การที่ผู้ชายเข้าไปอยู่ในบ้าน ของผู้หญิงนั้น ผู้ชายต้องยกอุ้งเท้าขึ้นของห่อคา และช่วยงานในไร่นาเพื่อคาตลอดจน

การต้องพึ่งพาหือตาในเรื่องต่าง ๆ

ในครอบครัวขยายลักษณะเดียวกันนี้ในหมู่บ้านหนองแห้ง พ่อคาก็มักให้อ่านาจ ถ้าลูกเขยเข้ามาอยู่ในบ้านโดยลูกเขยต้องช่วยเหลืองานในบ้าน แต่ถ้าเป็นครอบครัว ที่ภรรยาได้ยกย่องเขา เขาก็จะมีสิทธิ์มีเสียงในบ้านพอสมควร โดยการแลคงความคิดเห็น ผ่านภรรยาของเขา แต่ถ้าลูกเขยไปทำงานนอกบ้านไม่ได้ช่วยงานในไร่นาเขาก็จะไม่ได้ พบปะหรือรับคำสั่งจากพ่อตามากนัก และจะมีเงินรายได้ที่ได้จากการรับจ้างเป็นส่วนตัว ส่วนหนึ่งด้วย

แต่อย่างไรก็ตาม ครอบครัวในหมู่บ้านหนองแห้ง ก็จะประกอบไปด้วยครอบครัวเครือญาติและครอบครัวขยาย ถึงแม้ว่าในระยะแรกของการแต่งงานผู้ชายนิยมไปอยู่ บ้านหญิง เพื่อเป็นการตอบแทนพ่อแม่ที่เลี้ยงดูมากก็ตาม เขาทั้งคู่ก็จะมีความคิดที่จะช่วย ขยาย หากู่ทางสร้างครอบครัวใหม่เองเสมอ จึงพบว่ามีครอบครัวเครือญาติอยู่มากในหมู่บ้าน ซึ่งก็มีทั้งครอบครัวเครือญาติใหม่ และครอบครัวเครือญาติเก่าที่ลูก ๆ แต่งงานย้ายออกไป หมกเหลือเพียงแต่ญาติที่ยังไม่ได้แต่งงานอยู่ในบ้าน

ในครอบครัวเครือญาติผู้ชายที่แต่งงานจะมีอำนาจในครอบครัวของตนเอง โดยอิสระ ทางการเมืองประกอบอาชีพ และหาเลี้ยงครอบครัวด้วยตนเอง มีอำนาจตัดสินใจในครอบครัว มีการปรึกษาหารือภรรยาในบางเรื่อง

ซึ่งก็คล้ายกับงานวิจัยของ Sulamith Heins Potter ซึ่งได้ทำ การศึกษาในหมู่บ้านที่ Jack K. Potter ได้ทำการศึกษา ได้พูดถึงอำนาจ แบบเป็นทางการในครอบครัวว่าเป็นของชายมากกว่าหญิง นอกจากนี้ Sulamith Heins Potter ยังได้กล่าวในหมู่บ้านนั้นมีกฎอาว สิ่งเช่นเดียวกับในหมู่บ้าน หนองแห้ง ผู้อาวใสน้อยจะยอมตามผู้มีอาวใสมาก จะเห็นได้จากการที่สามีอายุมากกว่า ภรรยาจะได้รับการยอมตามและยกย่อง ยิ่งอายุมากกว่าเท่าใดก็มักจะได้รับยกย่อง มากขึ้นเท่านั้น และจะพบว่าครอบครัวที่ภรรยาแก่กว่าสามีมาก ๆ สามีก็ยอมตามภรรยาเช่นกัน

สำหรับงานวิจัยในภาคอื่นของไทย เช่นงานของ Hanks นั้นได้ กล่าวไว้ในเรื่องการพึ่งพาว่า ผู้ที่ถูกพึ่งพาจะมีอำนาจเหนืออยู่ที่ของพึ่งพาเขา

ในหมู่บ้านหนองแห้ง จะพบลักษณะเช่นนี้ได้ในครอบครัวทั่วไปที่สามีเป็นผู้มีอำนาจทางเศรษฐกิจ เป็นผู้หาเงินเลี้ยงครอบครัวแค่เพียงฝ่ายเดียว ทำให้ภรรยาต้องเกรงใจ และในครอบครัวที่พ่อเป็นเจ้าของที่ดินทำกินและครอบครัวของลูก ๆ ต้องอาศัยทำกินในที่นั่น ก็จะเกรงใจพ่อ ซึ่งจะโยงไปถึงการที่พ่อก็มักจะไม่ยอมยกมรดกให้แก่ลูก ๆ ขณะที่คนยังมีชีวิตอยู่ เพราะต้องการมีอำนาจและได้รับความสนใจจากลูก ๆ อยู่

ส่วนงานของ มิซูโน นั้น ก็มีลักษณะที่คล้ายคลึงกัน ในเรื่องของคู่สมรสใหม่ นิยมอยู่บ้านฝ่ายหญิงก่อนและลูกเขยมักต้องเคารพพ่อตาและแม่ยาย

อย่างไรก็ตามการศึกษาเรื่องเกี่ยวกับการควบคุมทางสังคม ในระดับครอบครัว ชาวบ้านหนองแห้ง ในครั้งนี้ก็พบว่า มีข้อจำกัดบางประการ คือ

๑. มีการเปลี่ยนแปลงเกี่ยวกับครอบครัวเกิดขึ้นบ่อย ๆ เช่นการย้ายบ้าน การรื้อบ้าน และการเพิ่มหรือลดสมาชิก ซึ่งทำให้จำเป็นต้องเปลี่ยนตัวอย่างในการศึกษา เพื่อให้ตรงกับความต้องการ ซึ่งทำให้เสียเวลาในการศึกษา
๒. การศึกษาเพื่อให้ได้รายละเอียดในส่วนที่หนึ่ง ทำให้ผู้ได้ในส่วนที่แคบ
๓. การศึกษาในเรื่องนี้ต้องอาศัยความสนิหสนมเป็นอย่างมากจึงจะได้อะไรที่จริงจัง
๔. คำถามบางคำถาม ชาวบ้านไม่อยากจะตอบ และจำเป็นต้องใช้การสังเกตและจับความจาก คำพูดอื่น ๆ
๕. มีการหลบเพื่อหลีกเลี่ยง การตอบคำถาม เพราะอาจจำเป็นต้องสอบถามจากบุคคลอื่น
๖. ระยะเวลาที่ทำการศึกษาเพียงระยะหนึ่งนั้น อาจทำให้ไม่พบเหตุการณ์ที่น่าสนใจซึ่งอาจเกิดขึ้น ในช่วงเวลาอื่น

ข้อเสนอแนะ

การศึกษาในระยะยาวนาน จะทำให้มีข้อมูลแตก ๆ น่าสนใจมากขึ้น และการทำความเข้าใจสนมกับผู้ที่ถูกศึกษาอย่างลึกซึ้ง เป็นเรื่องจำเป็นเพราะจะทำให้ได้ข้อเท็จจริงมากขึ้น



ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย